

”Lyssna på mig!”

- Elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar berättar om sin skolsituation

2014-12-18

Denna rapport är ett led i Attention's arbete för att uppmärksamma och förbättra situationen i skolan för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Rapporten redogör för en enkätundersökning genomförd av projektet ”Min skola”.

Innehåll

RESULTATET I KORTHET.....	3
BAKGRUND	4
RESULTAT.....	5
Insatser av extra stöd	6
Effekter av stödet	7
Upplevelser av delaktighet.....	8
Styrkor med NPF.....	9
Kompisrelationer	11
En riktigt bra lärare.....	12
Vara öppen med sin funktionsnedsättning	15
Tips till andra elever med NPF.....	16
Tips till elever utan NPF.....	17
Efter skoldagens slut	17
BEHOV AV INSATSER – RIKSFÖRBUNDET ATTENTIONS FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR.....	20

RESULTATET I KORTHET

- 383 elever med NPF har svarat på enkäten, 59 % är killar och 39 % är tjejer.
- Den vanligaste funktionsnedsättningen bland eleverna som har svarat på enkäten är ADHD, vilket 52 % har angett att de har. 35 % har Aspergers syndrom.
- Det extra stöd som är vanligast är att få sitta i mindre grupp och arbeta (32 %). Eleverna har beskrivit många positiva effekter av att få extra stöd, till exempel att få bättre betyg, känna sig mindre stressad, och att skolarbetet känns enklare att klara av.
- 31 % har svarat att de inte får något extra stöd alls.
- Endast 42 % svarar att deras lärare lyssnar på deras åsikter. Bland frisvaren uttrycker många svars personer en önskan om att bli mer lyssnade på.
- Eleverna ser många styrkor med sin NPF, till exempel att de har mycket energi och är kreativt lagda, kan vara väldigt fokuserade, och är rättframma.
- 65 % svarar att de trivs med de allra flesta eller en del av sina klasskompisar och andra elever i skolan. 9 % svarar att de inte trivs med någon.
- 88 % svarar att en bra lärare är någon som är tydlig och bra på att förklara. 64 % att en bra lärare peppar eleven att arbeta även när det är svårt, 67 % att en bra lärare tror på elevens förmågor, och 70 % att en bra lärare vet mycket om elevens svårigheter.
- 55 % svarar att de flesta eller en del av deras lärare vet tillräckligt om vad det innebär att ha NPF. 31 % har svarat att ingen vet tillräckligt.

Undersökningen finns att ladda ner på www.attention-riks.se. Publicera gärna rapporten, men kom ihåg att uppge källan.

BAKGRUND

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, deras anhöriga och personal som möter våra grupper inom exempelvis skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och andra instanser.

Attention har 13 800 medlemmar i 58 lokala föreningar. Bland våra medlemmar finns personer med ADHD, Aspergers syndrom, Tourettes syndrom och tvångssyndrom (OCD), språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna.

NPF innebär svårigheter som beror på hur hjärnan fungerar. Orsaken är biologisk och har ingenting med uppfostran eller intelligens att göra. Funktionsnedsättningen syns inte utanpå, men påverkar personens beteende. Det är vanligt att personer med NPF har svårt med reglering av uppmärksamhet, impuls kontroll och aktivitetsnivå, samspelet med andra människor samt inläring och minne. Arten och graden av svårigheter varierar. När de blir så stora att de kraftigt påverkar individens utveckling och möjligheter att fungera i samhället blir de en funktionsnedsättning.

Riksförbundet Attention bedriver under perioden 2014 till 2016 projektet "Min skola", som syftar till att bidra till att elever med NPF blir mer delaktiga i utvecklingen av sin skolsituation, och till att bidra till bättre förutsättningar i skolan för elever med NPF. Skolans område är en viktig fråga för Riksförbundet Attention, och ett område där mycket arbete återstår att göras för att det ska vara anpassat och tillgängligt för personer med NPF. I en tidigare enkätundersökning med drygt 2000 svar uppgav 90 % att deras barn med NPF behöver extra stöd för att klara skolans mål, 51 % att deras barn inte vill gå till skolan, och 62 % att deras barn inte klarar av att hålla tillräckligt högt tempo i skolarbetet i en del ämnen¹. Skolinspektionen gjorde nyligen en granskning av skolan för elever med ADHD, och drog slutsatsen att skolorna behöver bli bättre på att anpassa undervisningen för elever med funktionsnedsättningen ADHD efter varje elevs individuella behov. Därför måste skolorna också bli bättre på att ta reda på vilket stöd varje elev behöver, och det är viktigt att de pratar med både eleven och vårdnadshavarna om detta.² De har även tidigare gjort en granskning av skolsituationen för elever med autismspektrumtillstånd där resultatet visade att skolpersonal måste ges möjligheter till att få fördjupade kunskaper inom Autismspektrumtillstånd (AST) och att deras profession behöver förstärkas, för att kunna möta de individuella behov som elever med AST har.³

Med denna enkät har vi velat låta elever med NPF själva komma till tals och beskriva hur de upplever sin skolsituation. 383 elever har delat med sig av sina erfarenheter i enkäten, vilket utgör ett väldigt viktigt material i arbetet för en bättre skola för elever med NPF.

En del av enkätens frågeställningar kan med fördel undersökas närmre. I vår undersökning var det dock väldigt viktigt att ta hänsyn till och anpassa enkäten efter målgruppens neuropsykiatriska

¹ Riksförbundet Attention 2014, "Svår skolgång för elever i behov av stöd" – en undersökning om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har det i skolan och hur det påverkar familjen"

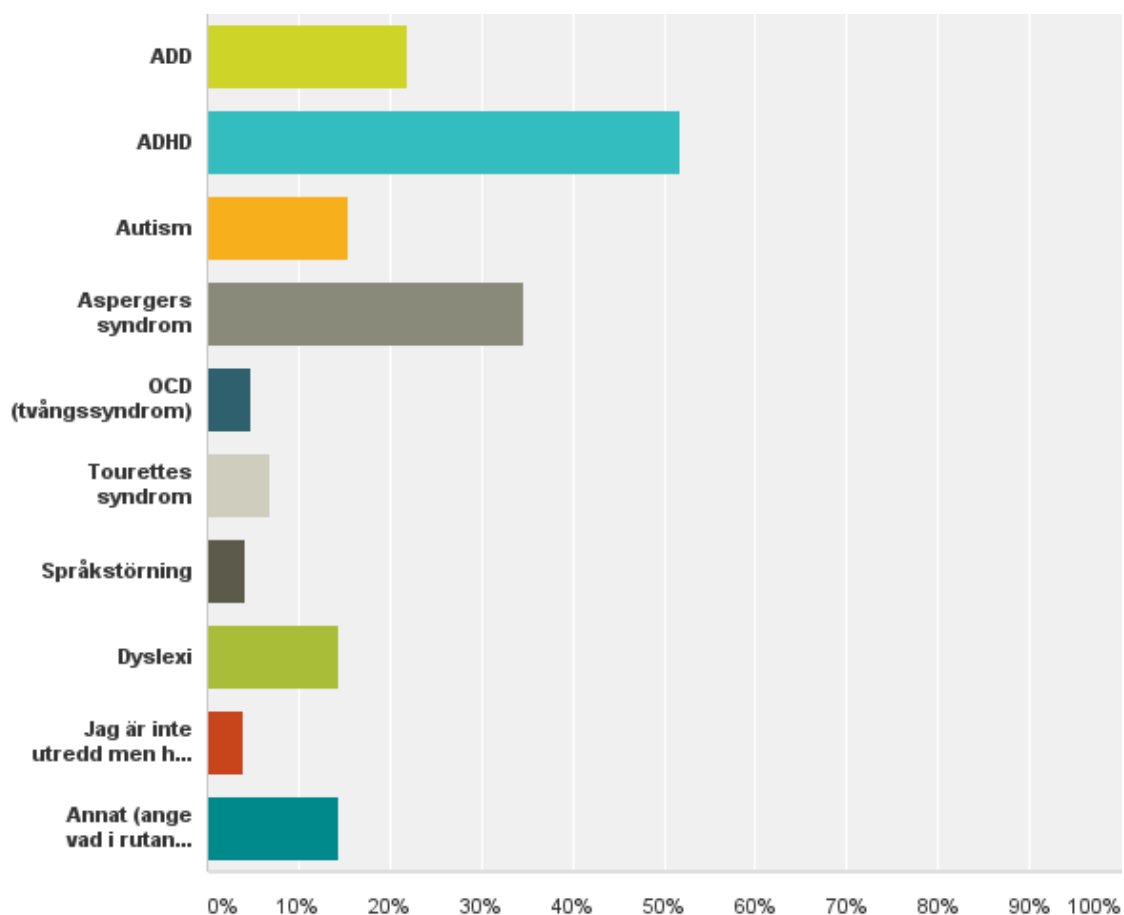
² Skolinspektionen 2014:9, "Skolsituationen för elever med funktionsnedsättningen AD/HD", 2014.

³ Skolinspektionen 2012:11, "Inte enligt mallen", 2012.

problematik, som kan innebära till exempel rastlöshet och svårigheter med enformiga uppgifter. Vi valde därför att inte göra den för omfattande, vilket hade riskerat att dra ner svarsfrekvensen.

RESULTAT

Attention har genomfört en enkätundersökning för att låta elever med NPF själva berätta om sin skolsituation. Enkäten har riktats mot elever med både diagnosticerad NPF och/eller drag av NPF (i rapporten kommer de alla att benämnas "elever med NPF"). 383 elever har svarat på enkäten. 59 % av de svarande är killar, 39 % är tjejer, och 2 % har svarat "annat/vill inte svara". Bland de svarande är det vanligast att ha ADHD (52 %) och näst vanligast är Aspergers syndrom (35 %). På den här frågan kunde eleverna ge mer än ett svar. Ganska många har vidare svarat att de också har någon annan funktionsnedsättning eller diagnos, och här har många angett att de till exempel har någon annan form av autismspektrumtillstånd än Aspergers syndrom, ångestsyndrom, trotsyndrom, eller lindrig utvecklingsstörning.

Enkäten riktades mot elever på högstadiet och gymnasiet och gällande den variabeln fick vi en väldigt jämn spridning i svarsfrekvensen. Störst grupp går första året på gymnasiet (20 %) och minst grupp går andra året på gymnasiet (13 %).

80 % går i vanlig högstadie- eller gymnasieklass. 12 % går i resursklass, 4 % på folkhögskola, och 4 % i särskola.

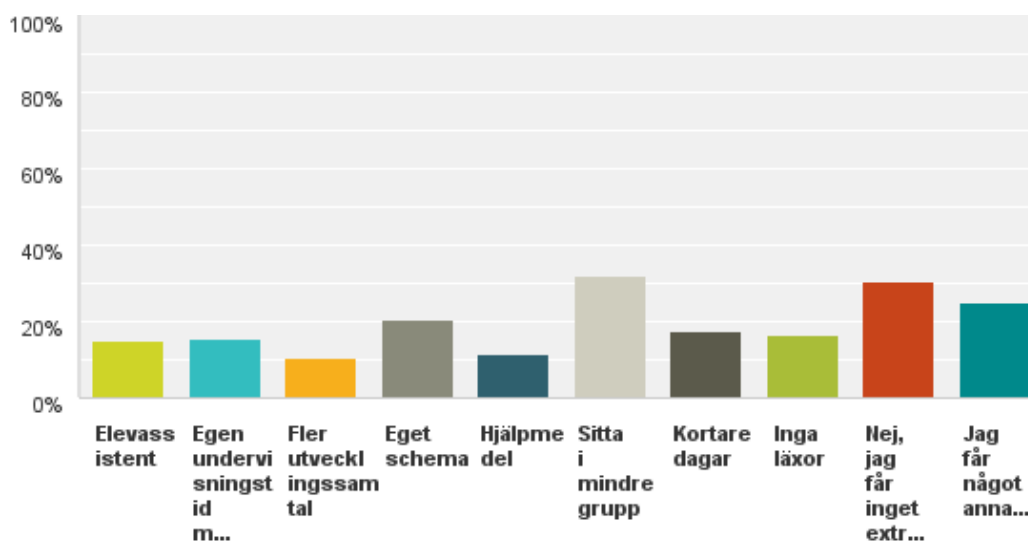
Insatser av extra stöd

Eleverna har angett huruvida de idag får något extra stöd i skolan för att klara kunskapskraven, och i sådant fall vilket slags stöd de får. Som framkommer i tabellen⁴ nedan är det vanligaste att man får sitta i en mindre grupp och arbeta (32 %). Detta är också något som många av eleverna har lyft fram som önskvärt i sina frisvar. Det ger dem lugn och ro vilket gör det lättare att koncentrera sig och arbeta.

31 % av eleverna har svarat att de inte får något extra stöd alls, vilket är anmärkningsvärt. I en tidigare undersökning bland Attention's medlemmar svarade 90 % av föräldrarna att deras barn med NPF behöver extra stöd i skolan⁵.

Endast 15 % får hjälp av en elevassistent, och lika få får egen undervisningstid med lärare.

Vidare har många elever – 25 % - svarat att de får något annat slags stöd än det som fanns som svarsalternativ i enkäten. Dessa svar är väldigt individuella och varierar mycket. Bland dem återfinns hjälp att planera arbetet ("Jag träffar en resurspedagog varje morgon och går igenom dagen"), tid i skolan för att göra läxor, och visuella förberedelser inför utflykter.

⁴ Svarsalternativens fullständiga formuleringar var "Elevassistent", "Egen undervisningstid med lärare", "Fler utvecklingssamtal än andra elever", "Eget schema", "Hjälpmedel", "Eget schema", "Sitta i mindre grupp", "Kortare dagar", "Inga läxor", "Nej, jag får inget extra stöd", och "Jag får något annat slags stöd (ange vad i rutan nedanför)".

⁵ Riksförbundet Attention 2014, "Svår skolgång för elever i behov av stöd" – en undersökning om hur barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har det i skolan och hur det påverkar familjen"

Effekter av stödet

Eleverna har fått svara på vad det extra stödet gör för skillnad för dem, och deras svar visar på en stor variation av positiva effekter. Det innebär att stressen minskar, att de klarar kunskapsmålen bättre och har kunnat höja sina betyg, att de sociala situationerna i skolan fungerar bättre och att man bland annat hamnar i färre konflikter, och att det över huvud taget har blivit roligare att gå till skolan. Veldig många svarar att det har blivit lättare för dem att koncentrera sig, till exempel genom att man får sitta i mindre undervisningsgrupp och får ta paus oftare. Skolgången blir enklare genom att det görs tydligare för eleven vad som förväntas av en och att skolarbetet blir mer strukturerat, och att man till exempel ges mer tid vid prov. Många uttrycker att de tack vare stödet hänger med bättre, förstår bättre, och känner sig lugnare. Många av eleverna verkar lättade över förändringarna i arbetet.

"Skönt att slippa släpa hem böcker varje dag och sedan kanske glömma dem hemma. Skönt att inte ha med sig läxor hem"

"Detta stöd gör att jag inte mår så dåligt och känner mig lika orolig och stressad för skolan, dessutom hjälper det mig att klara av de uppgifter i skolan som är svårare för mig."

"Allt. Bra betyg i alla ämnen. Är i skolan varje dag. Får den hjälp jag behöver."

Många uttrycker att de har mer ork tack vare stödet, både i och utanför skolan. De orkar gå till skolan fler dagar än tidigare, klarar i större utsträckning av att göra sina läxor, det blir inte lika ofta bråk i skolan och med föräldrarna på grund av den extra energin, och man orkar också göra mer saker på sin fritid.

"Gladare, orkar mer på och efter skolan."

"Mer utvilad, orkar med läxorna hemma."

"Orkar gå till skolan, har mer ork hemma, orkar träna på fritiden, färre konflikter med både föräldrar, lärare och elever."

Det är också elever som väldigt klarsynt har dragit slutsatsen att det extra stödet som de får är grundläggande och avgörande för deras skolgång. De beskriver att "det betyder allt".

"Det har gjort det möjligt för mig att fortsätta å kämpa på i skolan. Utan hjälpen skulle ja bara gått rakt in i tegelväggen å antagligen stanna där."

"Det gör ALLT bättre"

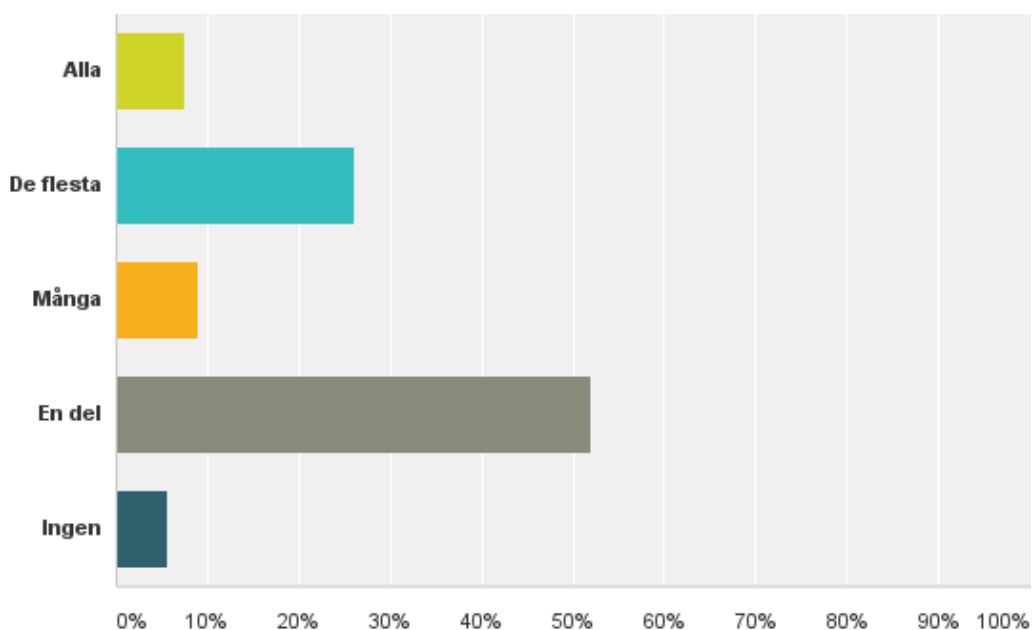
"Allt, nu är jag i skolan och tycker det är kul att lära mig"

Några av eleverna ser en del negativa effekter, vilka handlar om att man lättare känner sig utanför när man får undervisning på egen hand eller i mindre grupp, eller att man känner sig annorlunda på grund av det särskilda stödet. Detta nämns enbart av några få elever i enkätsvaren, men är en upplevelse som kan påverka situationen i skolan starkt.

Upplevelser av delaktighet

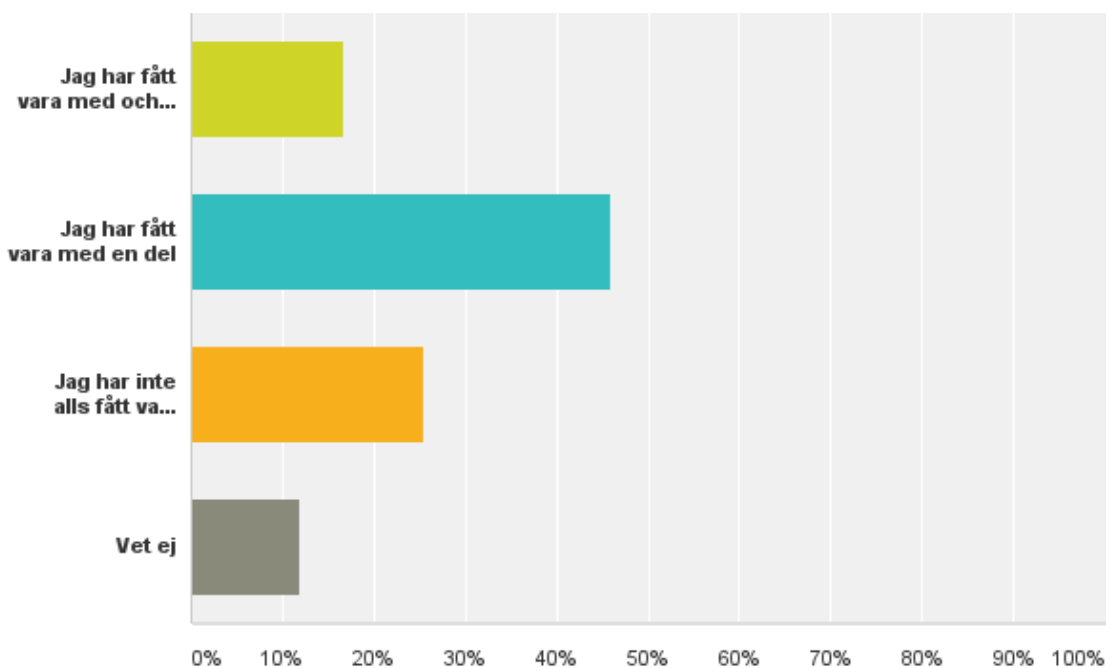
I enkäten ställde vi frågorna "Tycker du att de vuxna lyssnar på dina åsikter?" och "Har du fått vara med och bestämma vilket stöd du ska få i skolan". Svarens fördelning syns i tabellerna nedan. På första frågan svarar 42 % att alla, de flesta eller många av lärarna lyssnar på deras åsikter. Det kan jämföras med Barnombudsmannens undersökning från 2006 där 35 % av eleverna upplevde att de får vara med och bestämma gällande vad de ska lära sig och vilket arbete de ska göra. 32 % kände att de får vara med och bestämma hur de ska göra arbetet.⁶ I vår enkätundersökning är det få elever som svarar att ingen av deras lärare lyssnar på deras åsikter, men andelen elever som uttrycker en stark känsla av att bli lyssnade på är samtidigt långt ifrån tillräckligt stor.

Tycker du att de vuxna lyssnar på dina åsikter?

⁶ Barnombudsmannen 2006:01, "Vill man gå på toa ligger man illa till'. Om arbetsmiljön i skolan", 2006.

Har du fått vara med och bestämma vilket stöd du ska få i skolan?

På andra frågan är det 63 % av eleverna som svarar att de har fått vara med och bestämma mycket eller fått vara med en del, vilket är positivt. Det är dock 26 % som svarar att de inte har fått vara med alls och bestämma. Detta stämmer också väl överens med ett väldigt starkt och tydligt uttryck bland enkätens frisvar, att vilja bli mer lyssnade på och inkluderade. Väldigt många elever har lämnat kommentarer i form av uppmaningar till sina lärare att ta större hänsyn till vad eleverna själva önskar och efterfrågar.

"Lyssna på oss om vi säger att vi behöver en paus eller sitta nån annan stans."

"Jag tycker att lärare ska ha ett personligt samtal när de börjar skolan med eleven så att de kan förstå elevens situation."

"Bemöta mig med respekt. Skaffa kunskap om mina svårigheter. Lyssna på vad jag säger och mina föräldrar."

Kopplat till detta uttrycker många elever en frustration över att sättas in i en "NPF-mall" där de ges ett väldigt generellt stöd utifrån sin funktionsnedsättning. De påpekar att lärare måste utgå från den enskilda eleven och se förbi den generella förståelsen för vad det innebär att ha NPF. En och samma lösning fungerar inte för alla elever med NPF, och ett sådant bemötande riskerar att istället göra situationen i skolan än svårare för eleven.

Styrkor med NPF

Genom frisvar har eleverna fått berätta vilka styrkor som deras NPF ger dem. En del har svarat att ingenting alls är positivt med att ha NPF, eller att de gärna skulle få veta vilka styrkor det ger, men vi har framför allt fått väldigt många exempel på vad eleverna upplever att de är extra bra på, och som

stärker deras självkänsla och självförtroende.

Det vanligaste är att man är kreativ och idérik jämfört med andra ungdomar. Man är "snabb i huvudet" och ser lösningar på problem och på saker ur perspektiv som andra ungdomar inte gör. Det gör också att man kan vara väldigt spontan, och kan ha många bollar i luften samtidigt, även om det också kan bli ett problem.

"Det är troligt därför jag är kreativ och påhittig. Jag ser saker som andra inte tänker på."

"Den får mig att reagera/handla i situationer. Den gör mig oblyg, den lär mig hitta strategier för mina olika svårigheter, den gör mig spontan :)"

Det andra temat som är vanligast är att man kan ha ett starkt fokus på det man gör, och att man har extra stor kapacitet av olika slag. Man är uthållig, har mycket energi, har ett väldigt bra minne, är smart, har lätt att lära sig vissa saker och, har starkt detaljseende och man är envis. Många svar vittnar om stark självkänsla och en klarsynt självinsikt.

"Att jag har så roligt och tänker på andra sätt än andra. Att jag kommer ihåg så mycket och kan läsa av bilder och situationer fort och dra slutsatser."

"Att jag har en energi och en drivkraft som gör att jag ofta når ett mål när jag strävar efter det."

"Jag är snabb och ger mig aldrig."

Andra svar på frågan om styrkor med NPF handlar om ärlighet och rättframhet, och att man upplever sig vara stark nog att stå emot grupstryck. I relationer till andra personer ser sig många också som sociala, pliktrogna, och har en stark medkänsla.

En del framhåller att ens NPF gör att man helt enkelt är speciell, och att det är positivt. Man har ett annorlunda sätt att tänka på vilket man ser innebär fördelar och ger viktiga bidrag i olika sammanhang.

"Jag tycker det bästa är att känslorna blir starkare och man tänker annorlunda"

"Jag är inte som alla andra."

Många svar handlar om att fördelen med ens funktionsnedsättning är att man har fått större förståelse för sig själv och att det ger större chans till att få extra stöd. Dessa svar handlar dock inte om funktionsnedsättningen i sig utan snarare om fördelen med att ha blivit diagnosticerad. De vittnar lika mycket om tidigare tuffa erfarenheter kopplade till sin funktionsnedsättning, men att man känner sig lättad över att få veta vad ens svårigheter beror på. Eleverna beskriver också en lättad över att få extra stöd, vilket alltså är kopplat till diagnosen snarare än till vilka behov man har.

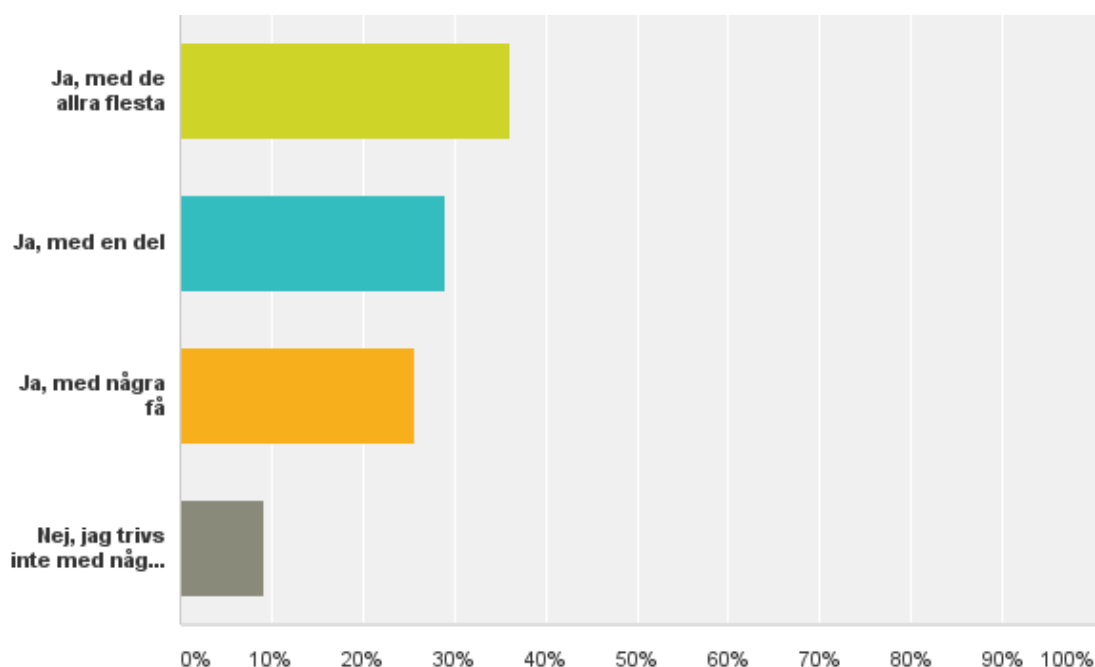
Många elever framhåller att deras lärare borde vara bättre på att använda elevernas styrkor i skolarbetet och undervisningen, som ett sätt att nå bättre resultat och underlätta arbetet för elever med NPF. De fria kommentarerna vittnar om elever med NPF riskerar att mötas av frustration, ilska och bristande tålmod, och att förståelsen för vad det innebär att ha NPF brister. En del elever

önskar att lärarna istället skulle underlätta skolarbetet genom att ta tillvara elevernas styrkor, till exempel knyta undervisningen till ett visst specialintresse eller göra arbetet mer praktiskt orienterat.

Kompisrelationer

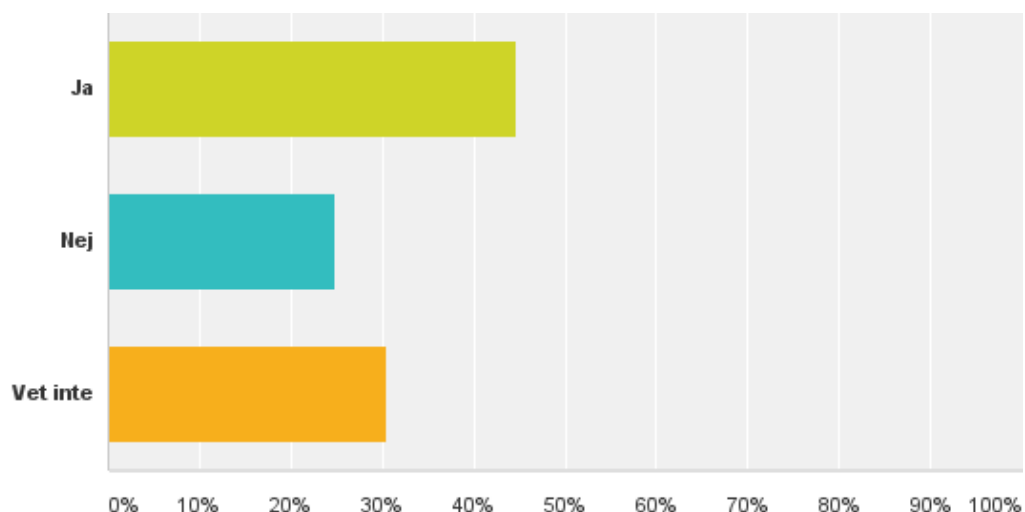
De sociala aspekterna av skolan är en viktig del av hur väl man trivs i skolan, och vi vet sedan tidigare att elever med NPF är extra utsatta. De utsätts oftare för mobbning, de mobbar oftare själva andra elever, de löper stor risk för att hamna i konflikter och de befinner sig ofta utanför den sociala gemenskapen. I tabellen nedan ser ni svaren på frågan ”Trivs du med dina klasskompisar och andra elever i skolan?”, och som kan läsas som relativt positivt. Totalt 65 % svarar att de trivs med de allra flesta eller med en del andra elever i skolan. Det är 9 % som har svarat att de inte trivs med någon alls.

Trivs du med dina klasskompisar och andra elever i skolan?

Samtidigt är det väldigt många elever – 45 % - som på nästa fråga svarar att de skulle vilja ha fler kompisar, vilket inte ger en lika positiv bild. Det är dock svårt att dra några slutsatser av det resultatet, utan en kontrollgrupp med elever utan NPF.

Skulle du vilja ha fler kompisar än du har?

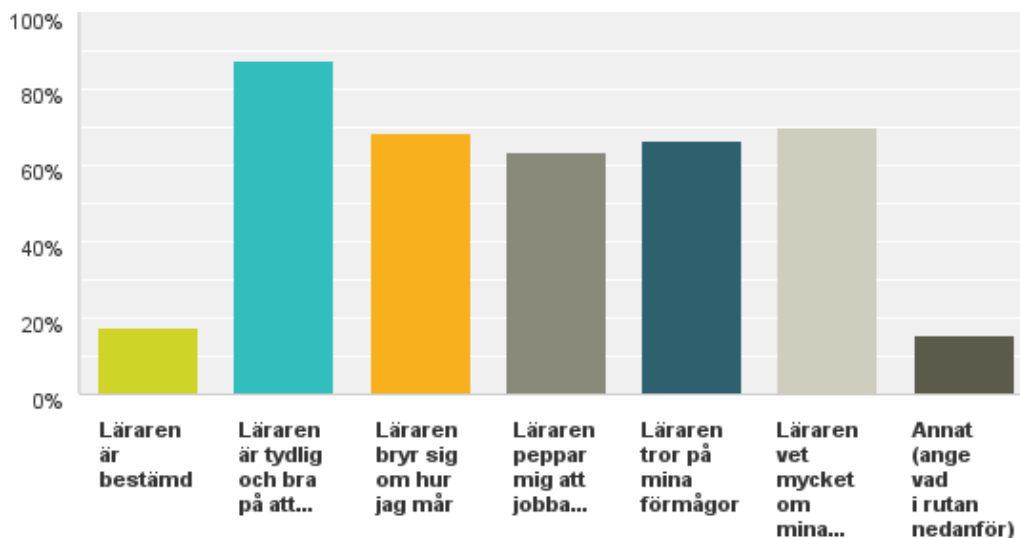

En riktigt bra lärare

Lärares roll i elevernas undervisning och skolarbete är onekligen central och deras förhållningssätt och stöd till sina elever med NPF har väldigt stor betydelse för huruvida eleverna trivs i skolan och klarar kunskapsmålen. Genom enkäten har vi velat låta elever med NPF uttrycka vad de efterfrågar av sina lärare. På frågan "Vad gör någon till en riktigt bra lärare" svarar 88 % att denne är tydlig och bra på att förklara.

Enbart 18 % har svarat att de önskar att sina lärare är bestämda. Med denna svarkategori avsågs en förmåga hos läraren att skapa struktur i skolarbetet och visa tydligt vad som förväntas av eleven. I många frisvar har eleverna angett att lärare inte ska vara för stränga eller brista i tålmod. Utifrån dessa kommentarer blir det tydligt att påståendet "en bra lärare är bestämd" kan tolkas på olika sätt, vilket kan vara en anledning till den låga svarsfrekvensen.

Vad gör någon till en riktigt bra lärare?⁷

16 % har kompletterat svaren med fria kommentarer. Dessa svar stämmer väl överens med de frisvar som vi fick på frågorna om vad lärare borde tänka särskilt på när de undervisar elever med NPF, och tips till lärare. I dessa svar uttrycks både sorg, ilska, frustration, och känslor av att bli kränkt och orättvist behandlad. Många påpekar att lärare måste utgå från att alla elever är olika och att samma undervisnings sätt inte passar alla. De vill att lärare ska se till att göra de anpassningar och ge det extra stöd som en elev behöver för att klara av skolarbetet. Låt en sitta enskilt eller få extra tid på sig om det behövs, ställ inte för höga krav, följ upp arbetet för att se hur det går, och låt eleven göra andra uppgifter och redovisa på ett annat sätt om det behövs. En del elever nämner att de väldigt gärna vill sysselsätta händerna samtidigt som de lyssnar på genomgångar, och önskar att deras lärare skulle vara mer tillåtande.

"Att man är duktig även om man inte kan jobba på precis samma sätt som alla andra. Man ska inte känna sig som en jobbig elev bara för att läraren måste göra på ett annorlunda sätt."

"Alla elever är olika och att ha jobb som lärare ger en ett ansvar att ge elever verktygen de behöver för att klara sig."

"Vara tydliga, lyssna, tro på mig, säga till att jag ska ta pauser, se till att det är lugnt i klassrum, låta mig skriva på dator istället för penna, förklara igen om jag inte förstår, ge mig material att läsa istället för att höra på massa prat om man samtidigt ska skriva ner."

"sluta skylla på att det blir orättvist mot andra elever om man frågar om att få göra på nåt annat sätt."

⁷ Svartalternativens fullständiga formuleringar var "Läraren är bestämd", "Läraren är tydlig och bra på att förklara", "Läraren bryr sig om hur jag mår", "Läraren peppar mig att jobba även när det är svårt", "Läraren tror på mina förmågor", "Läraren vet mycket om mina svårigheter", och "Annat (ange vad i rutan nedanför)".

Ett annat vanligt tema bland svaren är efterfrågan på struktur och tydlighet. Det är tydligt att skolarbetet försvåras avsevärt av att man inte är säker på vilka uppgifter man får att göra, och av att man inte hänger med i information och planering. Det är till exempel svårt att få för mycket information på en gång, och många elever skulle föredra att få korta instruktioner, som även kan upprepas vid behov. Lärare borde alltid vara beredda att dubbelkolla om eleven har förstått vad uppgiften är och vad man förväntas göra. För att underlätta när det är svårt både att arbeta självständigt och med alltför stora uppgifter vill man att ens lärare ska följa upp arbetet oftare och få hjälp att planera.

"Att jag inte alltid förstår. Ge mig tydliga budskap som inte kan tolkas på olika vis."

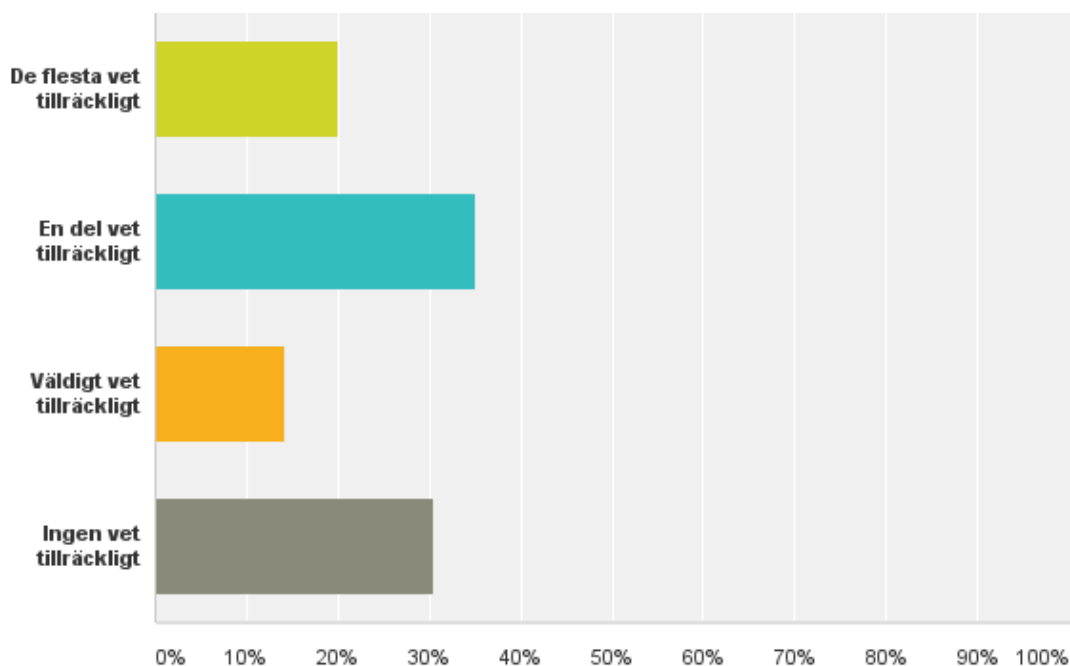
"Vara tydlig. Upprepa gärna ibland. Lyssna. Fråga mera om man behöver hjälp. Prata med lugn röst."

"Att det är svårt att själv organisera arbetet om man får omfattande arbetsuppgifter med redovisning en bit fram i tiden. Svårt att hålla ordning på helheten av skolarbetet."

"Inte ge för många uppdrag på samma gång. Inte stressa! Ge tillräckligt med tid."

En stor del av kommentarerna handlar om kunskap om NPF och förståelse för elevens funktionsnedsättning. Kring detta tema ställde vi också frågan "Vet dina lärare tillräckligt mycket om vad det innebär att ha de svårigheter som du har?" På den frågan har 55 % svarat att de flesta eller en del lärare vet tillräckligt. Så många som 31 % har svarat att ingen vet tillräckligt.

Vet dina lärare tillräckligt mycket om vad det innebär att ha de svårigheter som du har?

Den sammantagna bilden blir att kunskapen om NPF inom skolan är långt ifrån tillräckligt. Att 31 % av eleverna har svarat att ingen lärare på deras skola vet tillräckligt beskriver en många gånger svår skolsituation för elever med NPF. De fria kommentarerna vittnar också om att elever med NPF många gånger känner sig oförstådda och illa bemötta. Här har alltså många elever självmant nämnt att deras lärare borde ha större förståelse för deras funktionsnedsättning. De verkar uppleva starkt att deras lärare inte har den rätta kunskapen för att skapa en elevanpassad och fungerande skolsituation.

"De borde lära sig mer om diagnosen. De borde få gå utbildning och lära sig om hur man lär ut till barn med diagnoser. De vill att jag ska föreställa mig saker. Det kan inte jag. Det borde vara en skola för alla. Det är det inte."

"att jag inte är korkad bara för att jag har en diagnos. Ge mej utrymme att vara för mej själv när det behövs. att förstå att alla mina dagar ser olika ut."

"Inte säga titta på mig när jag pratar med dig. Jag ritar ofta och verkar frånvarande för att kunna sitta kvar på stolen och lyssna."

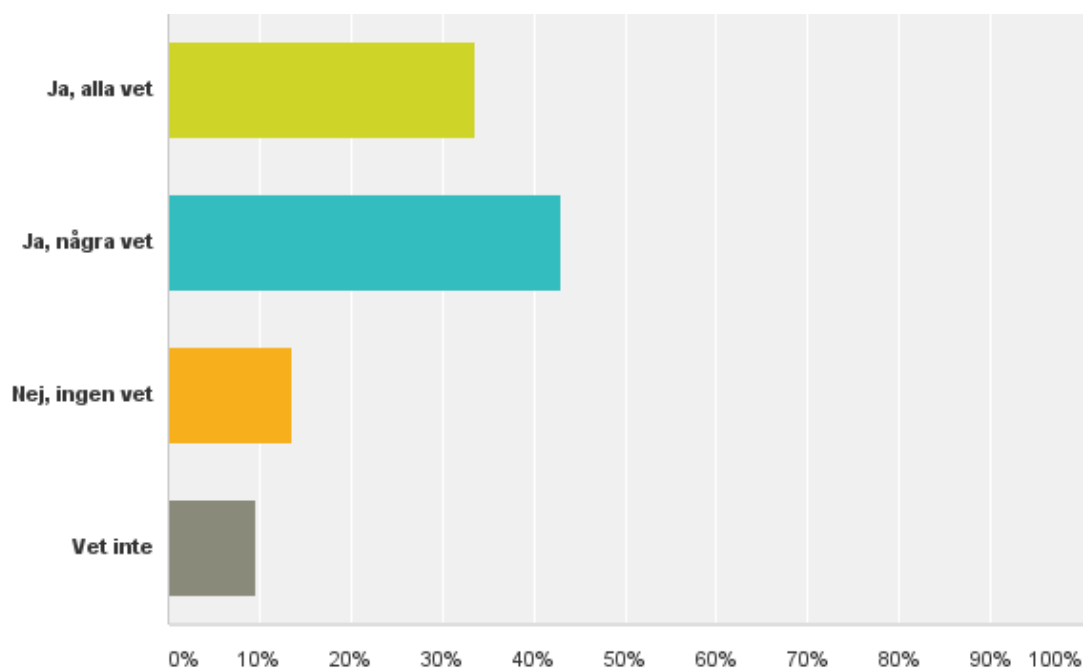
"ta reda på saker om diagnosen och behandla eleven därefter. det är viktigt att man inte blir behandlad som om man vore hopplös."

Eleverna efterfrågar fortbildning för sina lärare. De önskar fördjupad kunskap kring NPF inom skolan, och påpekar också att bemötandet av elever med NPF ibland är för generellt. De önskar att deras lärare förstod att alla elever med NPF är olika och behöver olika anpassningar, och att deras lärare ska se till dem som individer.

Vara öppen med sin funktionsnedsättning

Bland svarspersonerna har 75 % respektive 19 % svarat att alla eller de flesta av deras lärare vet att de har NPF, respektive några vet. Det är med andra ord en stor andel av eleverna vars familjer har pratat med barnets skola om funktionsnedsättningen.

När det kommer till att vara öppen inför sina klasskompisar med sin NPF ser siffrorna lite annorlunda ut. Som framkommer i tabellen nedan har de flesta svarat att några av klasskompisarna vet (43 %). 14 % svarar att ingen vet.

Det hade varit intressant att undersöka närmre varför eleverna har respektive inte har berättat för sina klasskompisar, och hur de upplever att vara öppen gentemot andra i skolan med sin NPF. NPF upplevs fortfarande som stigmatiserat och personer med NPF möter många fördomar, varför frågan om öppenhet – och hur man hanterar det – är relevant. Detta rymdes dock inte i denna undersökning.

Tips till andra elever med NPF

Eleverna har fått berätta om tips som de vill ge till andra elever med NPF. Många lämnar uppmuntrande kommentarer som gör utmaningar och tuffa villkor för elever med NPF tydliga.

”Stå på dig och låt ingen övertyga dig om att du bara kan ”skärpa” till dig eller är lat. Du kämpar redan och har rätt till stöd.”

”Be om hjälp. Du kan mer än du tror.”

”TRO PÅ DIG SJÄLV!!!”

”Du kan om du vill, men du måste vara noga med att sätta upp rimliga mål och inte ha för höga ambitioner på dig själv.”

”Våga vara den du är. Prata med folk som kan hjälpa dig. Prata.”

Många upplever en utsatthet och beskriver hur de känner sig ensamma och måste kämpa på egen hand för att klara skolan. Tipsen till andra elever med NPF handlar om att kämpa på och veta att man är värdefull, trots tvivel och låg självkänsla. De uppmanar varandra att våga vara sig själva och våga berätta om sin funktionsnedsättning.

Många tips handlar om att be någon om hjälp för att klara krav och uppgifter i skolan. De påpekar att man har rätt till stöd och att man ska kräva det. Det blir också tydligt hur viktigt förtroendet för de vuxna är och att det ofta brister, då många nämner att man ska vända sig till någon som man litar på och känner sig trygg med.

"Du har många fler rättigheter än du tror. Även om du inte hörs, syns och störs mest i klassrummet. Prata med skolkurator eller specialpedagog ifall du inte vill prata med lärare."

Många vill tipsa andra elever med NPF om att hitta sina egna lösningar på utmaningar i skolan. De uppmanar en att lära känna sina svårigheter och styrkor, hitta vad som motiverar en, och vilka sätt man lär sig och arbetar bäst på.

"Det funkar oftast inte att andra kommer med ideér. Man måste lära känna sig själv och sin diagnos/sina behov för att själv kunna ge förslag. Man kan lära sig själv genom att göra tester, gå till en psykolog eller liknande, se filmer på youtube."

"Att fråga andra hur de gör för att komma ihåg grejer, för att komma igång och få saker gjorda och kunna koncentrera sig, passa tider och inte slarva bort grejer. De kanske har kommit på nåt skitbra!"

Bland tipsen finns också många exempel på lösningar och strategier som man vill föreslå för andra elever. Det handlar till exempel om större frågor som att lägga tid på att hitta en bra skola som kan tillmötesgå elevens behov, eller mindre saker som att använda punktlister, skriva upp vad man vill ha hjälp med i varje ämne och lämna det till sina lärare, be om dubbla uppsättningar av skolböckerna, och att ta hand om sig själv genom att äta och sova ordentligt.

Tips till elever utan NPF

En del svars personer har lämnat önskemål och kommentarer till elever utan NPF i enkäten. Dessa svar handlar framför allt om att bemöta alla i skolan med respekt och att vara snälla mot varandra, trots olikheter. Svaren handlar också till stor del om att ge elever med NPF mer arbetsro. Stojig skolmiljö gör skoldagarna påfrestande för elever med NPF, och en del av enkätens svars personer uppmanar andra elever att hålla sig lugnare.

"Att inte hålla på med störande ljud i klassrummet. Det är jobbigt för mig."

"Att se mig som jag är. Att jag är snäll och glad. Att bjuda in mig till lek på rasterna och visa mig hur man kan göra om jag inte gjort det förut."

"Aldrig döma någon som verkar ha det svårt i skolan"

Efter skoldagens slut

I enkäten har eleverna fått svara på hur de mår efter att skolan är slut för dagen. Som framkommer i tabellen nedan är resultatet lite blandat. 88 % svarar att de är trötta, vilket är det klart vanligaste

svaret. Det skulle behövas en kontrollgrupp med elever utan NPF för att dra några större slutsatser, men även utan den jämförelsen får vi härigenom beskrivet hur situationen för elever med NPF kan se ut, vilket är relevant och intressant i sig självt. En ganska stor andel svarar att de känner sig glada efter skoldagens slut, men i övrigt är det främst negativa känslor som återkommer i högre grad. Många är trötta, och det känner vi igen från både frisvar och tidigare kunskap. För många elever med NPF tar skolan så mycket energi så det blir alltför ansträngande att göra läxor hemma, umgås med vänner eller ägna sig åt andra aktiviteter på fritiden. Utan kontrollgrupp kan vi konstatera att många elever med NPF pressar sig hårt under skoldagen och att energin inte alltid räcker till, vilket är viktigt att ha kännedom om.

15 % har också angett något annat svar som frisvar, och även här är de negativa upplevelserna mest tydliga även om det varierar hur starka de är. Många skriver att sinnestämningen på eftermiddagarna beror på hur dagen har gått och att det kan variera mycket.

"Jag vill oftast vara associerad efter skoltid. Drar mig undan och vilar."

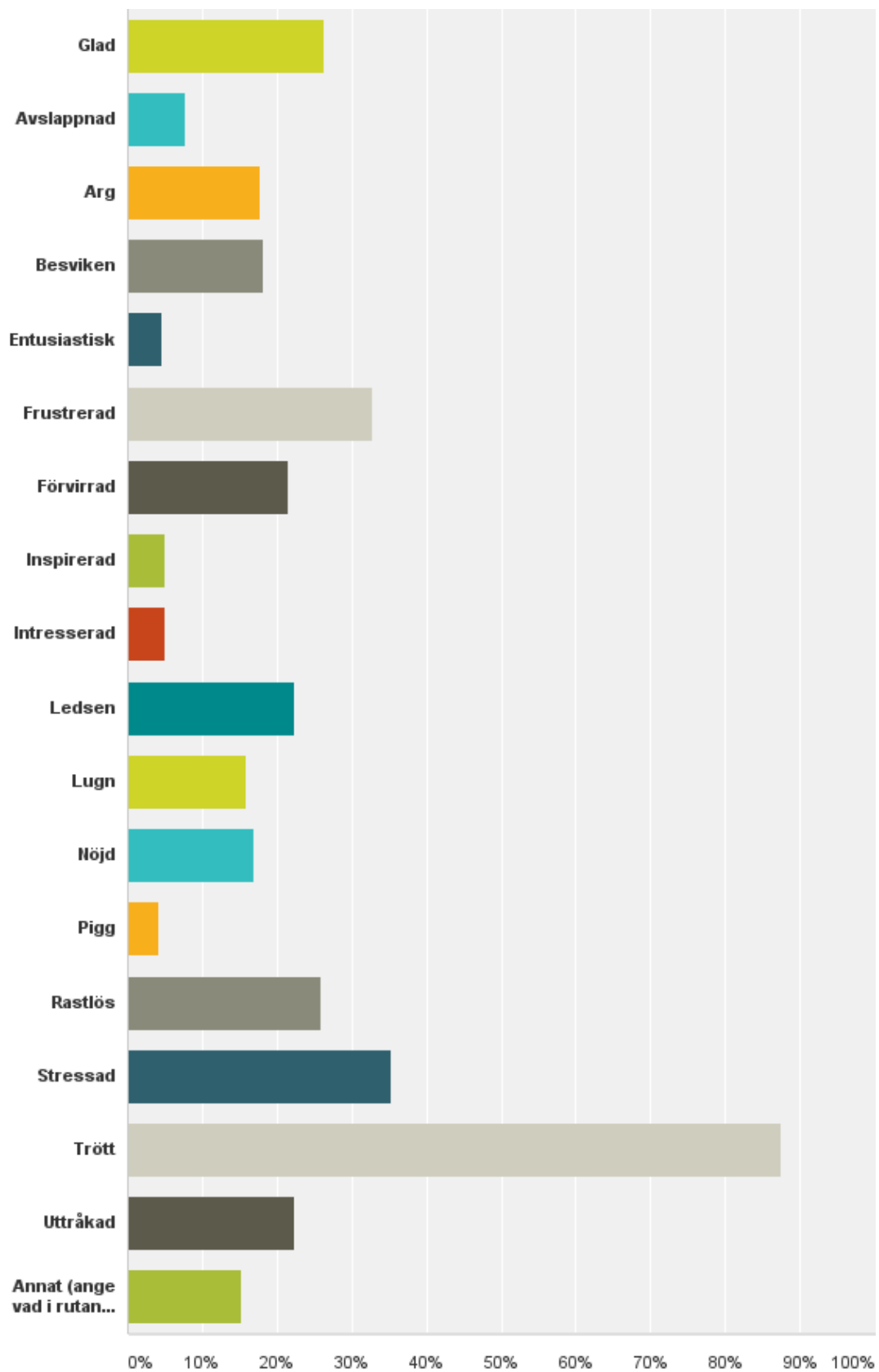
"Glad att jag får göra vad jag vill."

"Ibland finns det energi kvar som man inte vet vad man ska göra av."

"energilös och glad att den är över och att jag får göra ngt där jag kan vara mig själv! jag är alltid på bra humör efter skolan men jag måste få pausa och bara vara en stund. tycker inte om läxdagarna"

"Hungrig eftersom jag inte alltid kan äta skolmaten."

Hur brukar du må efter skoldagen?

BEHOV AV INSATSER – RIKSFÖRBUNDET ATTENTIONS FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR

Denna undersökning ger tillsammans med Attentions skolenkät från slutet av 2013 en samlad bild av att flera faktorer i skolan behöver förbättras för att vi ska uppnå en skola tillgänglig för alla och som tillgodoser alla elevers individuella behov. Utifrån dessa två undersökningar har Attention följande förslag på förbättringar:

Öka kunskaperna och förbättra bemötande

All personal i skolan ska ha uppdaterade kunskaper om pedagogikens och miljöns betydelse för att minimera funktionshinder och exkludering. Kunskap om NPF och grundläggande specialpedagogik ska ingå i alla lärar-, studie- och yrkesvägledarutbildningar samt i skolledarutbildningarna.

Tillgänglighet, anpassningar och hjälpmedel

Kognitiva hjälpmedel, sakkunnig personal, anpassad miljö och pedagogik samt vid behov anpassningar av schema, gruppstorlekar, grupp sammansättning och personaltäthet är naturliga åtgärder. Lösningar ska vara långsiktiga, flexibla och förändras efter elevernas behov.

Öka elevernas delaktighet i utvecklingen av sin skolsituation

Inkludera eleven och dennes familj i utvecklingen av skolsituationen för att säkerställa att beslut som tas och stödinsatser som görs blir adekvata och anpassade för den enskilda individens behov och förutsättningar.

Tidiga insatser

Tidiga insatser och individuellt anpassat stöd är nödvändigt för att barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska kunna utveckla sina förmågor och nå upp till kunskapskraven i skolan.

Förbättrad samverkan

En fungerande samverkan mellan socialtjänsten, habilitering, BUP, elevhälsan och hemmet är viktig för att elever med funktionsnedsättning ska klara skolan.

Underlätta kontakterna

Om eleven har omfattande behov av stöd från flera olika instanser bör en "lots" som kan koordinera processen kopplas in.

Höjd beredskap mot mobbning

Effektiva åtgärder måste sättas in för att förebygga och motverka mobbning.

Ökad helhetssyn

Stödinsatser och åtgärdsprogram måste ta hänsyn till såväl barnens behov av kunskapsinhämtning som av deras sociala situation både i skolan och på fritiden.